HEINRICH HEINE: NÉMETORSZÁG

Átköltötte: FALUDY GYÖRGY

A GYÁVASÁG DICSÉRETE

Hogy tovább mentem, borzongva, s fehéren
már csak gázlámpák égtek sargaszín,
s mint Musset mondja: a torony hegyében
precízen ült a hold, mint pont az i-n.

S hogy átvágtam a néma piactéren,
hol egy csikorgó szélkakas zenélt,
a titkos hang, az alvó, másik énem
szivem mélyében halkan igy beszélt:

— „Jaj, mit fecsegsz itt össze-vissza, drága
holdfénylovag! hiszen csak jár a szád,
ha azt mondod, hogy egy vizeskanálba
megfojtanád egész Németországot...

A hóhérbárd s a guillotine-ok tiszta,
kékes acélja borzalom neked,
kalamárissal bátor humanista,
ki Siegfriedet lúdtollal kergeted.

Ott kergeted a langymeleg szobában,
s bér szellemed szivemmel rég rokon:
tépett zászlóm alatt hiába vártam
rád kint a véres barrihádokon.

S míg folyt a harc a Boulevard Montmartre-on,
s Lajos Fülöp bilincsbe veretett:
te balkonodról bámultad az alkony
színskáláját a Parc Monceau felett.

Persze: tudom, hogy már miénk vagy régen,
s miénk tollaidból uminden tintacsepp,
de minek a toll és a szinek az égen,
mikor csak egy dönt itt: a fegyverek?

Ne ülj tétlen, jőjj ki a barrikádra,
s ne húzd gunyos mosolyra szájadat,
hiszen tudod, hogy Voltaire mosolyára
sem dőltek meg a bank s a vámfalak...

Jőjj, tarts velünk, én hivlak másik éned,
ki véres bárddal járkálok veled,
lágy rímeidben én vagyok a méreg,
s szavaid mögött én vagyok a tett;

ne fojtogass tovább s ne gyűrj le engem,
ki gyűlölöm a vén betűk kopott

s meddő vitáit, s lázadó szivedben
győzzön a bölcsön ma a szanszkülott!

De látom: nemet intsz és bent maradsz szobádban,
míg kint dübörg az ágyu és zúg a golyózápor,
de nézz reám: itt járok lakkcipőd nyomában,
ki nem csak szóban vagyok harcra bátor,

s megmondom néked: ki szikrát dobsz a kazalba,
de ha látod, megriadsz a lángoló kohótól,
te, ki forradalmi verseket szavalva
megszaladsz a golyótól,

és te, ki a szabadságot élteted,
s a király kegydíját is csak zsebrevágod,
hadd mondom meg neked ma, Heinrich Heine:
nagy a te gyávaságod."

S ahogy jártam a holdas éjszakában,
így vádolt engem forradalmi lelkem,
és akkor én, harag nélkül és lágyan
a lázadónak ilyformán feleltem:

— „A híg fejeknek, kiknek megárt a szkepszis mérge,
a fanatizmus mindig boldogító vigasz,
de én tudom: ha százszor is megfeszitnek érte,
attól nem lesz, barátom, az eszme még igaz.

Különben is csak mindig a szó vitéze voltam,
kinek testén nem díszlett vasalt egyenruha,
s ha gyilkolásról volt szó, úgy tollammal gyilkoltam,
több embert, mint Metternich mindannyi ágyuja.

A pártok ketrecébe nem fért be sohse finom
sovány és karcsú testem, s térdem nem térdepelt
divatos oltároknál, és éles guillotine-om
csak egy akadt: a mondat. És más nem érdekelt.

Tudom, hogy d'Alembert úr, de Voltaire s Holbach báró
— csupa nemes — tervezte a polgárforradalmat;
de amikorra győzött a háromszinű zászló;
mégis polgárok voltak azok, kik érte haltak.

A kölcsönt, mit száz éve a nemesektől kaptunk,
a munkásnak tetézve adtuk vissza, polgárok,
új életükhöz formát, eszmét és partot adtunk,
és megrajzoltuk nékik a jövendő világot,

többet nem tudunk tenni — : a sors most rajtatok van,
gyűrjétek fel hát izzadt csuklótokon az inget,
s csak azt az egyet kérjük, hogy szent haragotokban
ne késsetek már annyit és irtsatok ki minket.

Addig nézlek titeket, hű és megértő szemmel,
egészen úgy, mint multkor az a gyönyörű lány,
kit tüntetéskor láttam a forrongó tömegben
állni a Place Concorde-on, egy szobor oldalán.

Rendőrök jöttek karddal, munkások furkósbottal,
s a Rue de Rivolira felvonultak az ágyuk,
s mikor puskák ropogtak, ő csak maradt nyugodtan,
s mereven a Liberté fehér szobrára bámult.

Egy rendőrtiszt pejlován odavágtatott eléje,
és megkérdezte tőle: Mit csinál itt, ma chére?
De ő gőgös mosollyal nevetett a szemébe,
és azt felélte: „J'attends Robespierre."

Igy várom őt már én is, várom reszketve s félve,
s ha kérded, akár nyíltan is vallom néked én,
hogy minden férfiunak, aki méltó e névre,
a gyávaság csodás kincs és hétszer szent erény.

Mert nem rinoceroszbőrt adott az isten nékünk,
sem fényes tigrisfogat, éleset, mint a kést,
sem elefántormányt, csak egyet adott, hogy védjük
higgadt, bölcs gyávasággal: egy szikra emberészt.

Nyugodj meg és ne lázadj fél a természet ellen,
nézd: földhöz vág a szélvész és tönkre ver a zápor,
nyomorult hüvelyedben nincs más vas, mint a szellem,
ha tornyokat emelni s képet faragni bátor;

téged idézlek, harcból dezertált Demoszthénesz,
ki gyáva voltál egy otromba, buta nyílnak kiállni,
de amikor a szószékről dübörögtél a néphez,
nem voltál gyáva egy egész állammal szembeszállni,

téged idézlek, Flaccus, ki kardodat elhányva
menekültél nagybölcsen, vér helyett bori keresve,
mert mond, mi a bátorság és mond, mit ér egy bálna
farkához képest Hector vagy Achilles bicepse?

És a feltámadás sem fog majd oly'könnyen menni,
mint gondolod, — s a sírban, ki tudja, mi fogad?
őrizd bölcs józansággal, míg járni tudsz és enni
rettenhetetlen gyávaságodat.

És ne akarj martírja lenni semmilyen hitnek,
legfeljebb, ha fejedben agy helyett szalma van,
s így nincs mit vesztened sem, mert annyi embert visznek
amúgy is még a Marne-hoz pusztulni hasztalan...

Tudod, hogy hányan haltak i-betűkért, s szeszélyes,
őrült profétákért, nyakatekert s szemét
eszmékért s a hősöknek, akik a harmincéves
háborúban elestek, tudod-e még nevét?

Ha ember vagy, légy gyáva, kerülj puskát és ágyut,
veszett kutyát meg párbajt s a nyílt ablakon át
repítsd ki a bankárral együtt a hősi ***bábút,***
romantikus multadnak fanyar szimbólumát.

3 ha van mit vesztened, úgy sápadjon él az orcád,
mikor hősi halálba küld világnézeted, pártod.
S légy férfi. Mondj nemet. Mert nagy bátorság
kell ma a gyávasághoz.

Ne tarts reakciósnak, hogy mindezt, így szavalva,
őszintén és egy szuszra beszéltem el neked,
hisz tudod: itt születtem te veled erre balra,
és szellemmel régen rokon a szellemed.

Nézd: a Jobboldal egy ház, mit pusztító kezünkkel
nem tudunk lerombolni soha a föld színéig,
és a Baloldal egy ház, mit alkotó eszünkkel
nem építünk fel soha egész a kéklő égig;

mert a mi házunk nem lesz, barátom, soha készen,
s nézzük, mint Danaidák a telhetetlen vödört, —
ezért nem kellett nékünk az Uristen az égben,
és egy szerelmünk van csak és egy hazánk: a Föld...

Persze én is, mint más is, álmodom néha róla,
hogy a régi aranykor még egyszer visszatér,
s elég lesz az embernek napi egy munkaóra
s elég lesz a gyomornak egy óra munkabér.

ha majd összebéküItek egymással mind a népek,
s a kaszárnyák ledőltek s a tőzsdék is bezártak,
és amikor majd a gép is, amely fejünkre lépett,
mindnyájunkat szolgálja, szelíd és drága állat;

ha a gyárak színüveg termeiben virágok
állnak majd a gépek közt, pálmák és mirtusok,
és egy napon a grófok, a bírák és bankárok
kihálnak, mint a dinozauruszok;

mikor majd egyszer Nizza, San Remo, Lesbos, Samos
nem lesz senkinek messzi s elérhetetlen világ,
s Rabelais, Erasmus, Goethe, Swift, Dante, Lukianosz
nem lesz csak gazdagoknak nyíló ritka virág; —

jön még kor, melynek nem lesz srapnellje és birója,
s mélyben úgy él az ember, bölcsen és gondtalan,
de kérdem: hol lesz akkor már e sorok írója,
és a papir, amelyre e vers nyomtatva van?"

(Folytatjuk)